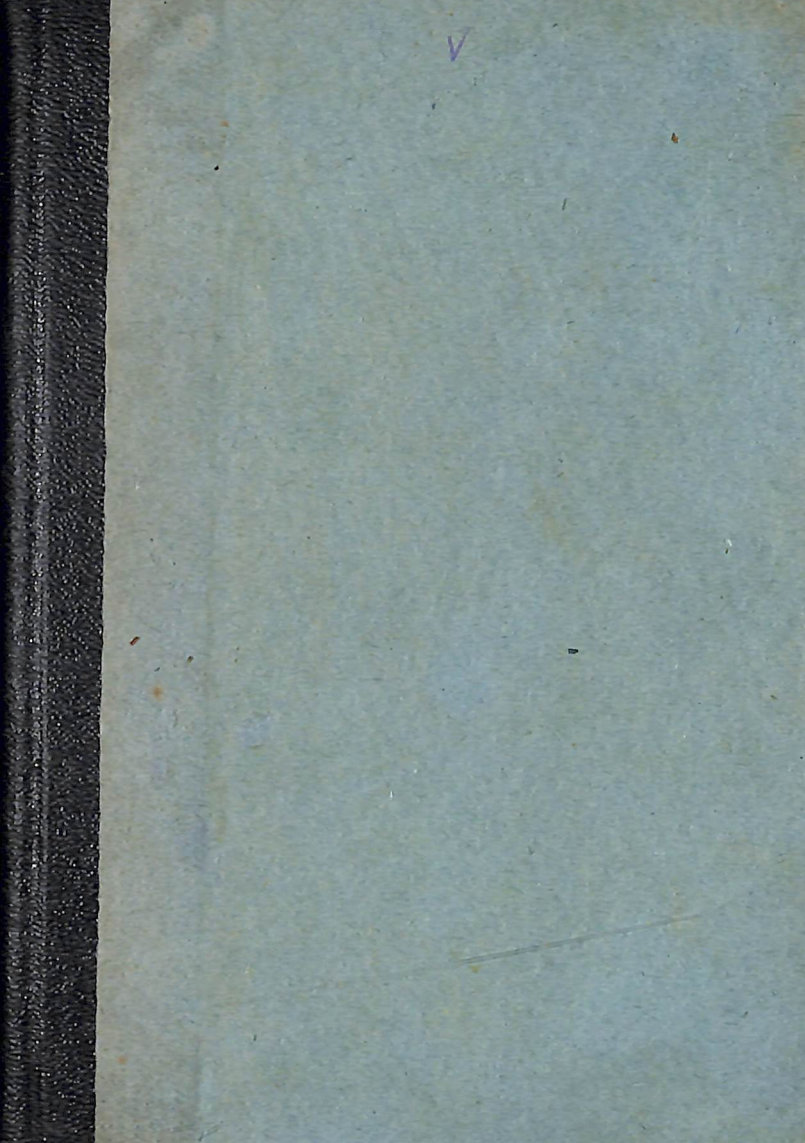

Այս ԲՏ. Գ. Աշխատանքային
Համոզման Զրույց է

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՆԱԽՆԵԱՑ

ՎԱՐԴԱՆ ԱՆԵՑԻ

ԲՕՃԷ

ԱՆԵՑԻ
ՎԱՐԴԱՆԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ
ԵՐԳԵԼԻԿ

ՎԱՍՆ ԿԱՌԱՑ
ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ
ՆԵՐԲՈՂ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԵՑ
Հ. ԲԱՐՍԵՂ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
ՅՈՒԹՅՆ ՄԻԻԹԱՐԱՅ

ՎԵՆԵՏԻԿ - Ս. ՂԱԶԱՐ

1919

4803

ԶԵԿՈՒՑՈՒՄՆ

Նգական գրուածիս հեղինակն պիտի մնայր
յաւէտ անյայտ, եթէ նա ինքն նախահոգակ
խմաստութեամբ մտածած չըլլար դրոշմելու,—
ծախակողմեան լուսանցից վրայ իսկ,—իւրա-
քանչիւր տան գլխատառերը, որոնք կը կազ-
մեն խորագրի ամբողջացուցիչ մասն, այսպէս.
« ԱՆՆՅՑԻ ՎԱՐԴԱՆԱ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՆՐԳԵԼԻԿ »:
Հետաքրքրուեցայ, բնականապէս; զիտնալ և
եթէ կարելի է՝ գտնել մեծախորհուրդ վարդա-
պետիս ժամանակն և ամոր մասին անդրազոյմ
տեղեկութիւններ տոհմային պատմութեան և
ժամանակագրաց քով, բայց ի գուր. զի **Անցի**
վերադիր կրող Վարդան վարդապետ մը ուրիշ
տեղ յիշուած չէ: Միայն յամի Տեառն 1307
Հեթում թագաւորի հրամանով ի Սիս գումա-
րուած ժողովական հարց մէջ յիշատակուած
է նաև **Վարդան Եպիսկոպոս Անույ**: Բայց
այս չի կրնար մոյնացուիլ Աննցոյն հետ,

քանի որ մամաւանդ այդ եպիսկոպոսին ոչ զրոյ ըլլալն և ոչ ալ զրուած մը մեզի հասած է երբէք։ Երկրորդ ներքողիս խորհրդապաշտ ոճն և խրթին լեզուն իսկ Նարեկացոյ դարուն և դպրոցին աւելի յատուկ է՝ քան ԺԴ-ին. հետեւաբար Ամեցի վարդապետս Ժ. կամ ԺԱ. դարուն ապրող մէկն ըլլալու է, ըստ իս, ու քաջավարժ մեկնողական և քերթողական արուեստին, գուցէ թէ և զրիչ ուրիշ մեկնութեանց։

Գրուածս գէթ ինծի ծանօթ՝ միակ օրինակն է, բաղկացած վեց փոքրադիր թերթերէ, զոր բազմահմուտ է. Միք. վարդապետն մեր Զամչեան ընդօրինակած է — յամի Տեառն 1800 — 4. Պոլսոյ Պատրիարքարանի Ձեռագիրներէն։ Զամչեան նկատելով բնագրի ինչ ինչ սխալագրութիւնները՝ ուղղագրած է զանոնք, նշանակելով ի ստորոտս իր ընդօրինակութեան՝ բնագրի տարբեր ընթերցուածներ ևս։

Ազգային բանասէրներէն մէկը ծանօթանալով զրուածիս՝ է. Ղ. Ալիշանի հակիրճ մէջբերումէն, խնդրած էր — տարիներ առաջ — այս տողերը զրոյէս, որ ամբողջապէս օրինակելով իրեն ղրկեմ։ Երկայն որոնումներով հանդերձ՝ չյաջողեցաւ ինձ գտնել յայնժամ, զի տեղէն հանուած և ուրիշ թողութեռու

կոյտին մէջ դրուած էր։ Քանի մ'օր յառաջ դեռ զանոնք կարգաւորելու ատեն, առանձին Տուփերու մէջ, եկաւ ի յայտ, զոր արդ կը փութամ հրատարակել « Բազմավէպ »-ին մէջ, թողլով յիշեալ բանասիրին որ Ֆրանսէրէն լեզուով ծանօթացնէ նաև Եւրոպացոց։ Սակայն կանուխէն ըսած ըլլամ, որ ոչ միայն ինքն, այլ և կորովի մեկնիչք և աստուածաբանք իսկ զլուսնին շատ պիտի յոգնեցնեն վերահասու ըլլալու համար Ամեցի վարդապետիս խորհրդապաշտ բառերուն և բացատրութեանց, որոնք՝ ըստ իս, վարկաբարձի զործածուած չեն, այլ խոր և խորհրդաւոր նշանակութեամբք։

Եւ որովհետեւ տասն դարերու շրջագայութեամբ դեռ մոր կու գայ երեւնալ մեր գրականութեան հորիզոնին վրայ, որ և կը կազմէ նաև ուրոյն հեղինակութիւն մը. ուստի յարմար դատուեցաւ **Բազմավէպէն** զատ առանձին եւ տպել զայն, ինչպէս նախնեաց միւս երկերը, արտաքին ընթերցասիրաց ևս ղիւրամատչելի ընելու համար։

ՎԱՍՆ ԿԱՌԱՅ

ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԵԱՆ

ՆԵՐՖՈՂ

Առ կառքդ աստուածութեանդ և լծակիցքդ քառադիմանդ ի կենդանախարուկեալքդ միշտ, և ի վակաւքդ արարածոց, ի մշտահոլով և յանկէզ անիւքդ յարաբարդքդ, և ի կալքդ բնաւից երախայրեաց ոստահատին կենդանութեան, երկրպագեմ մշտածագ և շահաւէտ հովանոյդ ձերոյդ եղեալ առ իս զկաթդ կենդանարար՝ բուսուցանել յինէն զբոյս բանաւոր ի բարունակիդ օրհնութիւնդ միշտ և յարաժամ:

Նուրբ և անքնին էութեանն ընդունակք, և հայելիք երկատեսակք բազմաբորբոք

ճառագայթիցն, մշտաթափը և սքանչելալուր ձայնիւք զետք յորդառատը, զոր առ երամս հրեղինացն վառիք ծով մշտաժաւալ ի յիմացուածս, և յանգոյսն գոյա՜նաք, լինիք բարձող վեհին փառացն: Զոր մաղթեմ առ քառադէմսդ՝ փառաւոր ներգործութեամբ և առ իս ձեանալ ձեր. զի եղայց բոլոր ի ձե սկզբնատպին միշտ և յարաժամ:

Երագընթացք և սրադարձք ի խոր և ի վեր. ստեղծագործող բանին՝ սուրբ լարք և ուռկանք ոսկետեսակք և բազմարարք. կալով բոլոր գոյիւքս ի ձեռն ինքնագոյին, որ ի վերայ ջուրցն միշտ շրջի, և յերկա՜նուն և յանծնունդ ի մեծ ծովէն հանէ մարմին և շունչ ազգի ազգի. և զընտրեալն առնէ փառակից ձերում դասիդ, և անեղն ի մարմնի եղանիւր, զոր մարդոյ նմանութեամբ ի ձէնջ բարձեալ փառաւորութեան՝ երկրպագի. Զոր կարդամս առ քառակերպսըդ վասն բարձրելոյդ² ի ձէնջ սուրբ պատկերիդ, պահել անձին իմում զտիպս տէրունի միշտ և յարաժամ:

Յանկը բուրաստանին՝ որ ունի առ իւր

1. Հաւանօրէն՝ փառաշրջոտքեամբն:

2. Լաւ ևս՝ բարձրելոյդ:

զժառն կենդանի զոսկեսաղարթն, և զպըտուղն համազգի. զոր ի սրբէիցն նուրբ պողոտայն ի մաքրեցելոյն այլ ոչ պահի. և որք ի քառաբուլս յիմաստս ձեր մկրտի՝ ի բարունակէն արագահաս պտղաբերի ժառանգ Աստուծոյ Հօր և Քրիստոսի ժառանգակից. Զոր և կենդանի և բանաւոր ոստովք մաղթեմ առ քառանունսդ, մու՜ծանել զիս ի պարտէզդ աստուածայ՛ն և յօղել ի յոսան իմ հոմազգի, պտղաբերել զնա միշտ և յարաժամ:

(Սր Մարդն). — Ի բազմադէմ և ի սրբազան ստեղծուածդ, և յընտանի իմոյ ձեռոյս և բնութեան բանականիս, մարդդ բազմաթե, որ ունիս առ ձեռինդ զկշիռ զորդոյ նոր Սիոնի. և զօրուլինդ և յիմաստութիւնդ որդւոց Ադամայ և բոլոր բանականացս, և նախկին գաղափարդ և ի կնիքդ անփոփոխ. ի ձուլարան դէմսդ և ի թագընկալ զլուխդ. ի յանտարակուսելի հանճարդ, յարգիւնաւոր և յանկարօտ բանականդ, ի յաստուածաբանդ և ի վարդապետդ յիմանալեաց. փութայ անձն իմ հաղորդիլ ստորի բանիցդ և կենդանանալ ի իօս վասն էիդ. Զոր և համբուրելով զգարշապարդ հրափայլ՝ բանաւորեա առ լեզուս իմ միշտ և յարաժամ:

Վաղվազատես և փութալուր Այր հրա-
շից էին, զոր յերկուցեալ համայն էակքս.
զի անձնն զտիպդ էառ, արար զմարդն և
մարդացաւ, և ի ձևի քումդ պաշտեցաւ
Աստուած և Տէր ձեռդ, քարոզեցաւ միակ
քո ձեռ. ի տպաւորեալսն բազմացաւ և փա-
ռաց Տեառն տաղանդ ի յանօթ խեցեղինացն
գանձեցաւ, զոլ կենդանի և մշտախօս քնա-
րաւորք և փողահարք ապագայիցն և ան-
հառիցն ժուժ¹ ազդարար. Զոր առ քեզ
գորով զմուտս ամենայն ձայնիցն և զելս
ընդ բնաւս, որովք երկրպագեմք և պա-
ղատիմք՝ առ շնչառուչ փողդ ահաւոր՝
բանաւոր, զքնար բանխ իմոյ պահել կազմ,
և ձայնալի, խօսել առ տէրունիսն միշտ
և յարածամ:

Առ հարսնարան փեսային՝ ոսկետեսակ
աշտանակ, և առ շնորհաբաշխութեանցն
հանդէս՝ լապտեր անկարօտ, և տունկ
ծիթենի մշտակացագոյն². Ղահեկան վարձու
և շահողաց քանքարացն գանձ անթուելի,
թագաւորեցելոցն թագադիր և վիճակացն
կարապետ անմոլար, աստուածացելոցն
կերպիւղ խոստովանող և աննախանձ եր-

1. Թեկրէս՝ յոյժ.

2. Եւ կամ՝ մշտակաց աշոյցն:

կըրպագու, և համբուրեալ օծելոյ և քա-
հանայական ձեռիդ վիճակ ճշմարիտ, և դպիր
անձանձիր՝ պատարագին վասն էին հաշ-
տութեանն, և բարեխօս անդադար, և կո-
ղահոս վտակին պատկառելին վարագոյր.
Զոր իբրև զտէրունի տանուտէր զնախա-
տիպ իմ աղաչեմ՝ առնել հաղորդս շնորհաց
միշտ և յարածամ:

Բարունեացն և իմանալեացն դասուն՝
արուսեակ փայլամբ իմաստիւք, և սար-
տուցելոյ սերովքէիցն գնդին և յասացե-
լոցն՝ դէտ լուսարեր, ի գագաթ կամարին
եղեւոցն և ապագայիցն՝ նշան հաւատալի,
և մեկան ոսկի առ գրչին. զոր ձեռամբ
էին ընդհանուրքս աշխարհագրին պար-
տեաց մուրհակքն պատառին, և առ քար-
տէզ մարմին բանին՝ անուն նոր և սքան-
չելի փառօք անսուտ դաշամքն որդէգրին.
Զոր հանուր հարազատիւք կարդամք առ
հարազատ ձեռ՝ միալ անջնջելի կենդա-
նագրին միշտ և յարածամ:

Դատաստանի էին վկայ ճշմարիտ և դա-
տապարտելոյ գնդին հատանող սուր երկ-
սայրի. ճգանց ճգնաւորացն՝ ասպարէզ
հանդիսի, և քաջապէս մրցողացն՝ պսակ
ոսկեհուռ. անկիրթ մրցողացն՝ վարդապետ

վարժասէր, և յապաշխարութիւն տկարացն՝ ջատագով յուսոյ և բարեխօս անպատկառ. ի հաշտութիւն հօր՝ զիրկ լայնատարած, և յողջոյն կարօտելոցս՝ համբոյր սրբութեան. ի հաւատոյս մատանին՝ անջնջելի դրոշմ. մշտազեն պարարակին արեանն՝ լի՝ ճամարտար. Զոր բնաւ մկրտելով աղաչեմք զսեռ ձեռք իմ՝ ի համբոյր սիրոյդ պահել զիս միշտ և յարածամ:

Անմարմին զուարթուն և անդադար երգեցիկ սիրեցելոյն. ի՞ մաստունս իմանալեացն բերկրական բարբառ և աւետաբեր տաւիդ. ի լեզուս պարուց աստեղացն՝ ազդեցութեանն զրոյց և զարթուցման ձայն յօդեալ. ի նուրբ շունչս հողմոց՝ բանական ծով, և պատրաստական նաւ՝ գոհար բեռամբք, և նաւահանգիստ ամենառատ. խօսուն բուրաստան, և ծաղիկ անթառամ ծածկեալ ի ծոց դշխուհւոյ մօր Սիովնի. հրաշարեր և կաթնարուխ բանին ստինք՝ ի շրթունս աշակերտեցելոց երկնաւոր մատենագրին. Զոր բանիդ աշակերտելովքդ աղաչեմք զտիպ հարազատիդ, զի ջամ-

1. Ընթեռնելի՝ լիձ կամ ի լիձ համատար:

2. ի մաստունս:

բեսցես առ իս զկաթնդ բանական միշտ և յարածամ:

(Յառիւծն).—Նկարեալ անուն և ահաւոր դէմ, յանձնապաստան և զարհուրելի բարբառ, հնազանդելոյ գումարիցն սանձք լռութեանց, և փախուցելոց ապստամբիցն հնարաւոր. դարանակալ քինահատոյց և վրէժխնդիր բարք, և հեգնողացն զքէն անպատկառ դատավճիռ. անախտ խորհուրդ և կենցաղ առանձնասէր, բազմահնար և շառաւիղ անքննելի զքեզ քննողաց, անքուն ակն և զուարթուն աննքնջելի, սրտից ոստիկան և քննող երիկամանց. որ զանարատովքն զանց առնես և ոչ երեխս սարսելի դիմօք և մահարար ճիրանով. Զոր և գգուելի և զողորձասէր զբարսդ աղաչեմ, լինել ինձ ախոյեան առ թշնամիսն իմ միշտ և յարածամ:

Առ բազուկդ աջակողմեան՝ որ ունի առ իւր զվճիռ եօթնակնքեան. առ ինքնաճառ նամակդ և ի խոսդ՝ մանգալոյ բարբառոյ արքայիդ. առ բացումն երկնիցդ և յեւս սպիտակ կառավարիդ, խոցով նետիւ մահուն մահարարիդ և մահացելոյս կենդա-

նատուիդ. երկրպագեմ իշխանաց իշխողիդ
և թագաւորադէմ սուրբ ձեիդ. և՛ զթագ
ճշմարիտ հոմազգիս՝ պահեսցես յանձին
իմում՝ ահաւոր և պատկառելիսն իմ միշտ
և յարածամ:

(Ի քեան տարբ). — Վրան՝ լայնատարած
թեօքդ, և խորան՝ ի վերայ անախտածին
կորեանցն առիւծուն. թեք ցօղալից և լու-
սալիւր, ցանեալ ի կտակս իմանալեացն ի
հաւատ՝ զանքննելի ծագումն, բազմերանգն
և երկնագոյն տեսակ թեոքդ՝ զանախտա-
ծինան և՛ երկնաթոռիչս առնէ, և ի թեթե-
քո մշտաշարժ քաղցրասիւք շնչոյն իջեալ
ջահաւառէր, և զարմանաւոր տնօրինեալսն
քառանկիւն ի մեր բնութիւնն թեեաւ թեօք
քառադիմիդ և զուարճացաւ ի վերայ թեոք
հողմիդ. և որպէս զանգղն անզուգական՝
նստաւ ի կայան իւր բնական, յիւր ծանօթ
երամբն անդ խոյանան: Զոր հայցեմ առ
թագաւորական սուրբ ձեդ, ունել զիս ի
ներքոյ հովանւոյդ, պահեսցես միշտ և
յարածամ:

(Ի յերեան տարբ). — Անքննելի դիմացն
և անճառելի կերպ և անհասանելի էութեանն
նկարագրեալ պատկեր ի քառ-
կուսէ, բնաւիցս եղելոցս օրհնութեանցն՝

քառադէմ՝ ընկալուչ, և ի դաստիարակու-
թիւն եղելոցս՝ քառապատկեր մատակարար.
Ի մեռեալսն՝ անախտ շնչովդ յարութիւն,
և անծնունդ մօր որդւոցն՝ անախտածին ծնող
և որսասէր կորեանցն առիւծուց. ի մի ան-
ձինդ երեսք չորեքկուսի և բերանք արդարա-
դատք և օրէնք մի իշխան արարչութեանցն,
փութաւձիւ և հրաթափ լեզու յապստամ-
բիցն, և առ հնազանդսն՝ շրթունք լի կա-
թուածով մեղուի: Զոր և զերկիւղալի
զդէմադ աղաչեմ՝ տեղալ առ իս զմանա-
նայդ երկնային միշտ և յարածամ:

(Ի ձեռն տարբ). — Բարուն իմանալի
մեքենայիցն՝ ձեռքդ չորս, որ ունի զվէմն
անկեան՝ և զհամատարած լարն վիճակի,
որով շարժէ զճախարակ բրտի, և մա-
տամբքն ոսկի յօրինէ զպարս աստեղացն.
որով հիւսէ զծիրանին և զերկնագոյնն
վասն անխախտ և խօսուն խորանին,
սկզբնապիւն և անփոփոխ օրինադրին,
որ և շարժէ զտապանակ ինքնաշարժին.
յորոյ ձեռինն բնաւ էակքս ի կախ պահին,
կապեալքն լուծանին, և գառանցն հօտքն
մակաղին ի մէջօրէի առ լեռամբոն, յորում

քարկոծին զլացեալքն: Զոր և մաղթեմ
զենամար գառանցդ, զի առ շինուած սրբոյ
խորանիդ պահեսցես զիս միշտ և յարա-
ժամ:

(Ի յոտն տալիք). — Դու քաւարան ա-
մենեցուն, և անկայարան գարշապար հսկայ
սուրհանդակի՝ յոգիս և յերամս զօրու բո-
ցեղինացն, և մուտք անդունն ի շաւիղս
աստեղացն, գեղեցիկ ճեմասէր, և առ նշոյլս
արեգականն՝ ճաճանչ թափանցիկ. ի ջուրս
ծովու՝ անհետազօտելի լողակ, և ի կար-
թելն զվիշապն՝ հմուտ որսորդ, և մանուկ
խաղասէր. ի յղութիւն ամլոյն՝ սաղմն
սուրբ, և ի ծնունդն վկայեալ կնիք և դրոշմ
անարատ գերեզմանին, հատ ցորենոյ և
ի բերումն արդեանցն և առ մուտսն ի վեր-
նատունն և յիմանալիսն անկարօտ բանա-
լեաց: Զոր և զգարշապար գերկնակոխ
սուրբ արքայիդ համբուրեմ, պահել զիս
ի սրահ սրբութեանդ միշտ և յարաժամ:

(Առ եզն տալիք և ի կնիք նմին ի Յիսուս
Քրիստոս Տէրն). — Առ գործունեայ եր-
կնաւոր հովտին և ի շարս քերովբէիցն
լծոյն, և ի յամոյդ բնտիր. առ բարդութիւն
որայի և հասկին. ի ցնծաբեր որոճդ, և
ի յիշումն կենաց հալին. ի հաշտարար

զուարակդ, ի շարժումն սայլի՝ աստեղացն.
ի յառաջընթաց եզնդ, և առ կատարումն
տարւոյն յուսացուցանող երկրավաստակդ.
ի վերայ կոհակաց ծովունն ի յակօսապա-
տառ ձեդ, և յուռկանոյ ժողովելոցն ի
համբարանդ բարեբարձ. ի բուրաստանս
ծաղկոցաց ի շնչալի արածողդ, և առ
նազելի լոռթիւնդ իսկ խոկասէր և յի-
մանալի որոճողդ. երկրպագեմ, զի բարձ-
ցես զլուծ իմոյ յարկին՝ միշտ և յա-
րաժամ:

(Ի յեղիւտն տալիք). — Պանծալի և լի
շափեղակապ՝ և մարգարտահատ՝ եղջիւր
կամարածե, որ ունիս զաղբիւր օծման
իւղոյն. յորմէ օծան ոչ միայն օծեալքն ի
Մեղիսեղեկէ և որք յապա, (այլ) և աս-
տուած և տէրն քաղաքացն Դաւթի, պա-
րարտութեան ձիթովն և թափեալ անուամբ
իւղովն՝ զլուին օծաւ միեղջերուն հզօր և
հորթու եղինն՝ որ վազէ ի վերայ լերանց
բեթեւայ և օծէ զիմանալեացն զպետսն և
հասանէ մինչև ի խորինս ամենայն անուա-

1. Յօր. այլ ի աստեղացն: Բայց սխալ է:

2. Ուղղ. հարկին:

3. Շափեղակապ:

4. Մարգարտաշաղի:

նակոչութեամբ, և կաթուած պարարակիղ մ¹ պարարտութեան: Զոր և պաշտելիղ աշակեմ զճարպղ անտոչորելի՝ յօծման քո պահեա զիս միշտ և յարածամ:

(Ի յերեսն տարբ). — Երեսօրդ չորիւրդ և հողմաբեր վարշամակօրդ զքօղ դատեր նոր Սիրփելի փութապատառ և բոցակէզ ցուցեր, և զեղեալ զծածկոյթ խաւարն և զմորիկն բոլորեալ՝ ի մետաղս սանձեցեր, և զտիպ քո ցանկական և տէրունական նմանութեան՝ յերես հարսինն յօղեցեր, գոլ խանդաղակաթ ի սէր և ի խնդիր աշխատ փեսային. զոր ի կաթուածէ քոյ պատկերիղ ցանկութեամբ շարժեալ բոլոր էակքս՝ ի նմանել աննմանոյն, որպէս ոմանք որ զտիպդ առին և յարակայ ընդ էակիցդ օրհնարանին: Զոր և նոքօք մաղթեմք առ պարարակդ սուրբ՝ զերես ձեւիս իմոյ կալ ի համբոյր փեսայիդ միշտ և յարածամ:

(Ի շունչն տարբ). — Տեսակաւ դիմացդ և հարաւաբեր շնչովդք լինի փախուցեալ հիւսիսականն սիգ. որթք սաղարթազարդք և տունկք խնկաբերք ի քէն շնչաբերեալ՝

1. Գուցէ ամենայն:

անծախապէս բուրին. ձագք գարնանաբերք և ծիծռունք վճիռնաձայնք¹ ի ձայնելդ վճիռն առեալ՝ զգարունն յաւիտենից ճչեն, զոր մաճակալք և այգեգործք անկարացան, առ ի կթել յերկնաթիւհ բարունակէդ՝ որ երեր պտուղ զպարս աստեղացն և զգունդս հրեշտակացն. զոր լծով քո սքանչելի և լծակցովդ զարմանալի՝ առ գուր հնձանն ժողովին և ճմլին ի ծոց մեծի արքային: Զոր և համբուրելով իմ զցանկալի դէմադ սրբոյ եղինդ, զգարնաբեր և զկենդաշարար շունչդ՝ պահել առ իս (աղաչեմ) միշտ և յարածամ:

(Ի ձեռն տարբ). — Ի ծրարասէր ձեռնդ տաշխից՝ առ հանգրէճս հարսին զարդու, և ի ջահաւառ մատունսդ անձաձրոյթ տալոյն իւրոյ². Ի սեղանամեծար բազուկդ հիւրասիրին Արբահամու և որդւոց նորա. ի մատունսդ եփփաթաձայն. առ գիրկդ զբզուասէր՝ առեալ մանկանն ի մէջ ա(ս)տենին,

1. Տեղիս աղերս ունի Գր. Նարեկացւոյ՝ Տաղին հետ ի Ս. Ղազար, ուր գրուած է.

«Տալիդ եռաստուիչ բարեր զարնայնոյ, . . .
Տալիդապ(վ)րճիւ երգ զալիւկայ զուրճից»:

2. Յօր. կայ՝ տալոյն ի յոյս. սակայն համաձայն Առկ. Սողոմ. զԼ. ԱՍ. 19. «Զձեռս իւր ձգէ յօղատ, և զմատունս իւր անձանձրոյթ տալ իւրոյ»:

և ի սպեղանապատ թաթդ կիսամահին. ի քիւղ և յափդ երկաթիւ և ծովաչափին, և առ թիզդ՝ հանուր էակացս քանակազիտիդ. առ բազուկդ մշտատարած հանգոյն երկնից և բոլոր էակացս պատարագացն նուիրողիդ՝ երկրպագեմ, զի նուիրեսցես զիս Տեառնդ միշտ և յարածամ:

(Առ ի յոտսն սուրբ կօղակին). — Եղեալ խարիսխ իմանալոյ խորանին ի վերայ պատուանդանի ոտիցդ, ուստի ցելեալ լոյսն զնա (զբնաւ) զծիրս աստեղացն, և հանճարագէտս առնէ Լին և նորածին արքա(յա)ծնին. զոր ի բերել զկենաց փայտն և զնաւաստին՝ զգլուխն մահաբերին կճղակահերձ ջախէր, և նուիրէր հողեղինացն զողջակէզքն անզենլի, հաղորդեալս զենմամբ եզինդ՝ կճղակաւորս արար. առեալ զերինջն լծքն կէց՝ լծեալ ի լուծն քաղցրագոյն, և բեռամբ փոքրագոյն երկնավաստակս արար: Զոր և ճաշակելի սուրբդ աղաչեմ, պահել զիս պատարագելի անձամբ ի լուծ սիրոյ Յիսուսի միշտ և յարածամ:

(Առ արծիւն սուրբ և ի հոգի). — Բաբուն նոր և անշարժ խորանաշինին և աննիւթ թելաց ոսկւոյն և արծաթոյն՝ մտաւոր և փոյթ թելամատոյց. և բոց փրձա-

նաց՝ վառեալ ի մէջ եղեգանն և ականցն, և ախտիւ ծերացելոյ անծերանալի հոգւոյն՝ մանուկ նորոգեալ, և թեօք արեգականն սլացեալ ի վեր, և սովացելոց ձագուցն աղաղակէին ի Տէր, և ի մարմինն սուրբ ժողովարար պարու արծուեացն, և ձայն ցօղաբեր ծանօթ և լուսալիբ նկատեալ ի բարձունս զարթուցեալ ննջեցելովք: Զոր և մաղթեմ համբուրեմ զիմաստութիւնդ արագաթռիչ՝ զարթուցանել ի տառապանաց զբոյ զանձն իմ, վերանալ և կալ առքեզ միշտ և յարածամ:

(Վասն արոտոյն). — Գործնականի և անտանելի հողմոյ Լին կրողիդ, շնչակապ և բոցայօդ գործնականացն վեհիցն՝ ի վերայ կացողիդ. ի թռիչս պաշտօնասէր աստեղացն՝ կէտ լուսաբաշխ, և շունչ պաշտելոյն ազդեցութեամբն. ի տարակոյսքն գալոյ հողմոյն՝ յայտնութիւն սաստիկ հնչմամբ, և վառեալդ առ ի սիրտ անկիզելի նամակաց, և (ի) ծփանս ծովու՝ թռչուն աւետաբեր, և նաւ կենդանի՝ բարձեալ միջնողամբ. զոր աստղաճաճանչ և հարաւադէտ թեօքդ գոլով միշտ ժողովարան: Վասն ու-

րոյ և զպատուելի զթեւոյ սուրբ աղաչեմ,
թոռացեալ զիս ի խորոցս՝ և յանապատդ
սիրոյ ինձ դադարել միշտ և յարաժամ:

(Առ շունչն սուրբ). — Եսայեանես և
մարգարէադէտ հրաշիցն՝ վերացեալ հողմն
և ծուխ ազդարար, և յանգոյէ ծնեցելոցն
ի յընթացսն զիսաւոր, և ամպեղէն թեօքդ
ստինք բազմալեզուք յամենայն դիմաց, և
առ հանդերձեալ գոյութիւնսն՝ անախտ
սերմն, և բիւրաւոր անուամբք պարուրեալք
ի ներքոյ ստեղծասէր թեիդ՝ որպէս յան-
թարթելի և յանքուն բացդ խորու. և մահու
արձանքն կապարեայ ծնան ի յարտեա-
նունսդ լուսոյդ: Զոր և պաշտելի գերկնա-
սերդ աղաչեմ, զիս ծնանել ի յոյս կենդանի,
փառաւորիլ ի քէն միշտ և յարաժամ:

(Առ երեսն սուրբ). — Լուսատու սքան-
չելապէս լերանցն՝ երեսքդ չորս, և հոլովս
աստեղացն հայելի կերպընկալ. բարբառ
ի փողոյն և պատգամաձայն հողմոյն շտե-
մարան անթերի, և համատարած լիճ
ջրոց յուսոյն՝ շաղալից և մշտակաթ. ևս
և հերք սուրբ և կիսագունդ, և ի հողեղէն
ի մահիճ տարրիս ճաշակ և որակ ճեմասէր
և ինքնագարթոյց. ի յընծայս տասանորդաց
Էիդ ծխելի կնդրուկ, և մշտակէզ մորենի,

և նուէրք ինքնամատոյց: Որով մաղթեմք
առ դէմսդ նուիրագործ՝ նուիրել զիս Տեառն
միշտ և յարաժամ:

Ի ծիրս կռանաց շրթիթ¹ շարեալ խօսուն
շափիւղայ, և հալուէ գոհար հանեալ ի
վիմաց, զոր ընդելուզեալ պսակն ի քարէ
պատուականէ. յոր և աչօքն զբոլորս
պսակէ առեալ՝ զոր ակն աննիւթ իմաստիւք
զարդարեաց զհրեշտական, և զգարշապար
երեւելեացս մտաց՝ կացոյց առ վէմդ երկ-
նաթոխ. և զորս ի խաղդ գետոյդ՝ որ ի
վիմէդ զարբեալսն և զլուացեալսն՝ հանգու-
ցանէ ձագախառն երամօք ի յոստոս ոսկե-
սաղարթս. Զոր և անձանձիր կալով թեօքդ
երկնատարած ի շրթանցդ շնչաբերեալ՝ և
զիս թոռացես առ վէմդ սուրբ միշտ և
յարաժամ:

(Առ մագիլս սուրբ արծուոյն). — Կայենից
բնաւից անխզելի կապ կախման, մագիլ
և կնիք լուսապայծառ, և նուէրս պաշտելի
անձանձիր, հրեշտականն՝ նախաշաւիղ օդա-
պատառ, ի քայլս գնացից աստեղացն
իմաստիցն՝ կարապետ լուսաբաշխ, և գար-
շապար ինքնավար² ընդդէմ սաստկութեան

1. Թուի լինել՝ շրթիդ:

2. Յօր. ինքնավար.

հողմոյն. արձակ իմաստից և բաժանման ձայնիցն՝ քանոն և կշիռ լուսալիր, բազմաձոյլ և հողեղէն գնդիս՝ ծոցածին ծնող, և յանկիւն Սաղիմայ՝ բոլոր ստինք մշտաբուխ ի խնդիր ունականացն¹ զմբխտից. կենդանի բազմածին, և առ հովանասէր ծնունդսն՝ արմաւենի անթառամ: Զոր և մաղթեմ առ արծիւդ բազմածին, պահել ի շրթունս իմ զշունչդ² բազմասնունդ միշտ և յարածամ:

ԼՈՒԾՄՈՒՆՔ

Աթոռոց էին մեկնութեանց արժան է միտ ղենել, և հասանել բանիցն՝ զոր ծանուցանի ի սուրբ Հոգւոյն՝ տառիւ, յորմէ սկսայց ցուցանել իմաստնոցն զաստուածային աթոռն՝ որ կայ ի վերայ չորեք նախաներբողեալ կենդանեացն. և քառապատկեր չորս կենդանիքս կան ի վերայ վեց իսառնուածոցս, որք են այսոքիկ. մին՝ զոր ասեն. « Ահա հողմն վերացեալ զայր ի հիւսիսոյ ». երկու՝ « Եւ ամպ մեծ ի

1. Ուղղ. սռնականացն:

2. Յօր. ի շունչդ:

նմա ». երեք՝ « Եւ լոյս շուրջ զնովաւ ». չորս՝ « Եւ հուր փայլատակէր ի նմա ». հինգ՝ « Եւ ի միջի նորա որպէս զտեսիլ բազմագունի ականց ». վեց՝ « Եւ ճառագայթք ի նմա ». զոր և Տէր հրաշիցն յայտնեացէ և մեզ զճշմարիտն առ ի ճառել միշտ և յարածամ:

ՆՈՅՆ ՀԵՂԻՆԱԿԻՆ ԳՈՐԾԵՐԷՆ

Ձր. Ս.

ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (Հ. Բարսեղ). — Ազաթան, գեղոս և իւր բազմադարեան գաղտնիքը	4 —
— Քննադատութիւն Յովհ. Մանդակունեայ և իւր երկասիրութեանց վրայ	3 —
— Քննադատութիւն Հին Կտակարանի անվաւեր գրոց վրայ	4 —
— Անանիա թարգմանիչ և իւր գրական գործոց նմոյշները	1, 50
— Մայր ցուցակ Ջերագրաց Մատենադարանին Մխիթ. Հարցի վէնետիկ, Ա. Հտ.	40 —
— Ժամանակագրութիւն Ան. Շիրակացւոյ, վէնետիկ 1904	1, 50
— Մխիթարեան Միաբանութեան Երկհարիւրամեայ գրականական գործունէութիւն և հշանաւոր գործիչներ, վէնետիկ 1905	6 —
— Վարք և մատենագրութիւնը Սրբոյ Հօրն Եւագրի Պոնտացւոյ, վէնետիկ 1907	10 —
— Անեցի վարդանայ վարդապետի երգելիկ վասն կառաց Աստուածութեան՝ Ներբող, վէնետիկ 1919	0, 50

11. 2.

№ 4803